

Ustalenie nr 3 - Status i działalność kół gospodyń wiejskich (KGW)

Temat: Usunięcie błędów systemowych ograniczających działalność kół gospodyń wiejskich (KGW) na gruncie nowelizacji ustawy o KGW, Prawa przedsiębiorców (PP) oraz potwierdzenie ich statusu jako organizacji pozarządowych (NGO).

1. Grupa robocza poddała szczegółowej analizie sytuację prawną kół gospodyń wiejskich po wejściu w życie w dniu 1 stycznia 2026 r. nowelizacji ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (dalej: UoKGW).
2. Grupa identyfikuje trzy krytyczne błędy systemowe (tzw. red flags) w obecnym stanie prawnym, które paraliżują tradycyjną działalność KGW, tworzą pułapki prawne dla tych podmiotów oraz bezpodstawnie kwestionują ich przynależność do sektora pozarządowego.
3. Grupa zauważa, że kwestia działalności zarobkowej, nie kwalifikowanej jako działalność gospodarcza, a prowadzonej tradycyjnie przez KGW może i powinna być uregulowana lepiej niż to miało miejsce przed ww. nowelizacją. Grupa opracuje szczegółowy postulat w tym zakresie w osobnym ustaleniu.

Uzasadnienie stanowiska Grupy:

I. Luka systemowa i paradoks wyłączenia z Prawa przedsiębiorców

4. Zmiana art. 24 ust. 1 UoKGW, polegająca na usunięciu pkt 1 lit. b i c (dopuszczających sprzedaż rękodzieła i żywności regionalnej w ramach UEPIK) oraz dodaniu pkt 2a (warunek nieprowadzenia działalności gospodarczej w rozumieniu PP), doprowadziła do powstania nierozwiązywalnej pętli logicznej, uniemożliwiającej KGW prowadzenie tradycyjnej działalności zarobkowej.
5. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 Prawa przedsiębiorców, przepisów tej ustawy nie stosuje się do działalności KGW, jeżeli spełniają one warunki z art. 24 ust. 1 UoKGW. Obecnie jednym z tych warunków (pkt 2a) jest nieprowadzenie działalności gospodarczej w rozumieniu PP.

Mamy tu do czynienia ze zbiorem pustym – KGW, które podejmuje tradycyjną sprzedaż produktów regionalnych (spełniającą definicyjne przesłanki działalności gospodarczej), potencjalnie więc nie spełnia warunku z art. 24 ust. 1 pkt 2a UoKGW. W konsekwencji nie może skorzystać z wyłączenia z art. 6 ust. 1 pkt 5 PP.

- 5.1. Sytuację tę pogarsza pułapka legislacyjna w postaci załącznika do UoKGW (wzorzec statutu). Jego § 4 wciąż dopuszcza m.in. sprzedaż żywności regionalnej. Organizacje,

opierając się na wzorcu ustawowym, podejmują działania, które w świetle znowelizowanych przepisów głównych wypychają je poza preferencyjny reżim i poddają rygorom Prawa przedsiębiorców, o czym KGW często nie wiedzą.

II. Brak mechanizmu rejestracji w KRS

6. KGW, które z racji powyższego błędu systemowego (lub świadomej decyzji) zostaną uznane za podmioty prowadzące działalność gospodarczą, podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS (art. 17 ust. 1 PP w zw. z art. 36 pkt 13 ustawy o KRS).

6.1. W ustawie o KRS brakuje jednak przepisów szczególnych (w rozdziale 2), które określałyby procedurę wpisu dla KGW, figurujących dotychczas wyłącznie w ewidencji prowadzonej przez ARMiR. Tworzy to barierę uniemożliwiającą KGW legalne rozpoczęcie działalności gospodarczej, narażając je na sankcje.

III. Potwierdzenie statusu KGW jako NGO

7. Grupa stanowczo sprzeciwia się praktyce kwestionowania statusu KGW jako organizacji pozarządowych w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (UoDPPIW).

7.1. KGW bezspornie spełniają przesłankę podmiotu "nie działającego w celu osiągnięcia zysku". Wynika to wprost z kategorycznej normy nakazowej z art. 21 ust. 3 UoKGW, z której wynika, że dochód KGW służy realizacji celów statutowych i nie może być dzielony między członków.

7.2. Argumenty opierające się na zapisach statutu wzorcowego (§ 15 ust. 1 pkt 2 - tworzenie kapitałów własnych, oraz § 16 ust. 3 - przekazanie majątku likwidacyjnego członkom) są chybione prawnie.

Jak wskazał Sąd Najwyższy (uchwała z 13.01.2006 r., III CZP 122/05), należy odróżnić ogólną przesłankę "nie działania w celu osiągnięcia zysku" od rygorystycznych wymogów stawianych np. organizacjom pożytku publicznego (OPP). Ustawodawca w art. 3 ust. 3 UoDPPIW (dotyczącym spółek) wyraźnie rozróżnił "cel osiągnięcia zysku" od "zakazu podziału majątku/zysku". Przesłanki z art. 3 ust. 2 nie można wyklądać rozszerzająco. Udział w majątku likwidacyjnym (przewidziany dla KGW) nie utożsamia się na gruncie prawnym z działaniem w celu osiągnięcia zysku z bieżącej działalności.

Rekomendacja końcowa:

8. Grupa rekomenduje podjęcie pilnych prac legislacyjnych polegających na:

a) Nowelizacji art. 24 ust. 1 UoKGW oraz art. 6 ust. 1 pkt 5 Prawa przedsiębiorców w celu usunięcia pętli logicznej i przywrócenia KGW możliwości prowadzenia tradycyjnej działalności zarobkowej (m.in. sprzedaż rękodzieła i żywności) bez wpadania w reżim PP.

Wzorem powinna być tu konstrukcja odpłatnej działalności pożytku publicznego (art. 6 UoDPPiW).

- b) Wprowadzeniu w ustawie o KRS wyraźnych przepisów proceduralnych umożliwiających KGW rejestrację w rejestrze przedsiębiorców, jeśli organizacja zdecyduje się na prowadzenie pełnej działalności gospodarczej.
- c) Wydaniu przez właściwe organy oficjalnych wytycznych potwierdzających status KGW jako organizacji pozarządowych na gruncie UoDPPiW, w celu ujednoczenia praktyki stosowania prawa.